
EL VALOR DEL VOLUNTARIAT DES DE LA MIRADA DE L'EDUCACIÓ SOCIAL

TREBALL FINAL DE GRAU

Estudiant: Ànnia Macias Gelabert
Tutora: Anna Planas i Lladó
Grau en Educació Social
Universitat de Girona
Juny de 2023

Resum

Els voluntariats són la forma contemporània del que des dels inicis de la nostra espècie denominem com a ajuda mútua. És, doncs, un element intrínsec de la persona i que molts professionals de l'àmbit social han portat a la pràctica. L'estudi se centrarà en un anàlisi teòrico-pràctic del voluntariat i recollirà la visió del fenomen per part d'educadors socials.

La voluntat de canvi així com la inèrcia familiar són alguns dels factors que els porten a participar, molts d'aquests compartits amb els que els porten a endinsar-se en el món de l'educació social. L'impacte social que generen és molt concret segons l'àmbit de participació, però en despunta la part comunitària i la solidaritat; generar espais de transformació són l'altre cara de la moneda dels beneficis personals i professionals. Es conclou amb l'estudi que les figures de l'educació social i el voluntariat no es troben gens allunyades i cal detallar-ne el paper per no perjudicar la professionalització d'una tasca social poc valorada.

Paraules Clau:

Voluntariat, participació, beneficis personals, educació social, impacte social, voluntat

Abstract

Volunteering is the contemporary form of what we have known since the beginning of our species as mutual aid. It is, therefore, an intrinsic element of the person and has been put into practice by many professionals in the social field. The study focuses on a theoretical-practical analysis of volunteering and includes the vision of the phenomenon by social educators.

The will to change as well as family inertia are some of the factors that lead them to participate, many of which are shared with those that lead them to enter the world of social education. The social impact they generate is very specific depending on the area of participation, but the community and solidarity are the most important aspects. Generating spaces for transformation is the other side of personal and professional benefits. The study concludes that the figures of social education and volunteering are not far apart and the role needs to be detailed so as not to harm the professionalisation of a social task that is not highly valued.

Key words:

Volunteering, participation, personal benefits, social education, social impact, willingness

I. Introducció

Des dels inicis de la nostra espècie, l'ajuda mútua ha sigut la forma de relació interpersonal. Estem adaptats per actuar i pensar cooperativament en grups culturals per afrontar perills. De fet, quan naixem, a mesura que creixem adquirim habilitats per col·laborar, comunicar-nos i aprendre socialment, a més de prendre partit en altres formes d'intencionalitat compartida, habilitats que van constituint la capacitat de participar en el fet de pensar col·lectivament (Tomasello, 2010). La forma contemporània d'aquesta necessitat primària és el voluntariat que té exactament el mateix objectiu: pal·liar problemàtiques socials.

Així doncs, Serra (1986) exposa la dicotomia sobre la concepció de la participació, «si l'entendem des de la individualitat, és a dir, des de l'individu que participa en tant que individu, o entenem que només és possible des de formes organitzades d'agrupació d'individus que la canalitzen.» (p. 69). En un món capitalitzat i individualista i amb una societat complexa com l'actual, calen apostes col·lectives amb una organització autònoma per donar resposta a problemàtiques globals. La fórmula per atendre aquesta necessitat és l'associacionisme, que ens permet una vertadera participació en una estructura democràtica. Realment, els canvis i els progressos socials esdevenen quan hi ha una ajuda comunitària, en petita i gran escala, des d'una comunitat de veïns fins a una organització de gairebé sis-cents voluntaris com Proactiva Open Arms (Open Arms, 2023). Així, com més confluència d'idees i accions, major és l'efecte en la societat. És improbable fer-ho d'una altra manera, perquè l'estructura social ens empeny cap a una individualització neoliberal —per això, com es constatarà a continuació, trobem tan poc cos legislatiu i relativament nou i tan poca valoració de la figura del voluntari. L'acte de rebel·lia, doncs, rau en l'acció col·lectiva. Hem de retornar a l'acció primitiva d'ajuntar-nos i ajudar-nos en grup.

II. Concepte de voluntariat

La Fundació Agnelli exposa: «El voluntariat és una qualitat que caracteritza l'acció d'aquell que, a més de les mateixes obligacions professionals, de manera continuada i desinteressada dedica part del seu temps a activitats a favor dels altres.» (Citat per García, 1990, p. 36). Marchioni i Puche (1990) en el mateix llibre afegeix encara més:

Totes aquelles persones que tenint autònomament resolta la situació laboral, de manera permanent i estable, decideixen dedicar una part del seu temps lliure o de les seves vacances a prestacions voluntàries que no es puguin considerar substitutius de la societat organitzada, és a dir, de l'Administració. Tampoc de la mà d'obra regularment contractada i retribuïda (p. 66).

Ambdues definicions situen el voluntariat com una acció que es desprèn de les activitats laborals d'una persona. És a dir, la funció desinteressada sense tenir en compte les qüestions estrictament professionals. No és una qüestió inversemblant, sinó que parteix de la base (fins i tot) que la laboralitat ha de ser 'resolta' i que els voluntaris destinen una part del temps lliure fora d'aquesta situació per accomplir activitats altruistes i que, sobretot, no estan lligades a cap mena d'administració.

Efectivament, com exposa Zubero (2003) els conceptes 'voluntariat' o 'acció voluntària' els associem a individus i entitats els quals la seva acció es duu a terme des de l'altruisme, la voluntarietat, l'autonomia, la lliure iniciativa i sense ànim de lucre. En aquest sentit, com s'ha esmentat en la introducció, la forma més comuna per organitzar l'agrupació de voluntaris és l'associacionisme, que ambdós s'interrelacionen, ho podem veure a *l'Informe de l'associacionisme i el voluntariat a Catalunya*:

L'evolució històrica de l'associacionisme, que constitueix una radiografia social i cultural d'un país, està vinculada indefugiblement al fenomen del voluntariat, com a concepte inclusiu i aglutinador de qualsevol de les formes que han tingut i tenen les persones de participar en la transformació dels afers públics, a través del vehicle de les entitats (p. 21).

És a dir, tota acció que prové d'aquest espai que no pertany ni a l'estat, ni al mercat, per tant, allò que denominem tercer sector. El que mou l'humanisme sense ànim de lucre de les persones és l'espurna de l'empatia i la generositat, que com diu Orduna (1990) «neix de la consciència solidària» i que s'origina «pel desinterès» (p. 83). Colomer (1983) afegeix que és la «intervenció organitzada amb el propòsit de modificar el medi social i millorar les condicions de vida que resultin negatives o perjudicials per determinats grups humans» (Cita per Orduna, p. 83).

Segons Orduna (1990), trobem dos raons principals pels quals la gent es fa voluntària: en primer lloc, per motius ideològics, ètics i morals o per motius religiosos que et porten a sentir els problemes dels altres com a propis i a fer quelcom per a millorar la societat, canviar les coses. En segon lloc, per motius personals com la necessitat de sentir-se socialment útil, de conèixer i viure noves experiències, formar-se i desenvolupar-se com a persona, etc. Tot i això, és complicat trobar un únic motiu pel qual les persones es fan voluntàries.

Pel que fa a la relació entre institució i la societat participativa ha de ser fluida, perquè una necessita l'altra, però hi ha d'haver independència entre ambdues. Segons Galindo (2005), el voluntariat reconeix la funció de la institució legal i democràtica, però a la vegada és insuficient. La societat és molt complexa i la figura del voluntari és clau per intervenir en aquest fet. Tanmateix, ha de ser racional, competent i vocacional amb una estratègia programada. És per això, que la institució també ha de servir d'eina per servir d'ajuda per tal que l'acció voluntària es compleixi (a través de cursos, formacions, xerrades, etc.).

Segons Zubero (2003) el concepte de voluntariat tal com l'entendem en l'actualitat és relativament nou. En el cas català, no és fins que la UE declara el 2011 com a any del Voluntariat i que Barcelona es converteix en el 2014 Capital Europea del Voluntariat, que Catalunya no inicia un replantejament del fenomen. Tot aquest procés esmentat culmina amb la Llei 25/2015, de 30 de juliol, del voluntariat i de foment de l'associacionisme. Aquest marc jurídic determina que *voluntariat* és el:

Conjunt d'accions i activitats d'interès general motivades per l'altruisme i la voluntat de transformació social que acompleixen persones físiques, denominades *voluntaris*, que participen en projectes en el marc d'una activitat associativa o bé en programes específics de voluntariat d'una entitat sense ànim de lucre. (pàg.7)

En definitiva, els entesos en el tema i el cos legislatiu coincideixen en dos aspectes versemblants: en primer lloc, l'acció voluntària es fa des de l'altruisme i sense cap mena d'ànim de lucre ni de contraprestació econòmica i, en segon lloc, la relació directa entre voluntariat i associacionisme.

III. Repàs històric

El comportament solidari és tan antic com la humanitat, tanmateix, s'ha manifestat en múltiples formes. En totes les èpoques, de manera espontània, la societat civil s'ha organitzat per donar resposta a les necessitats socials que no poden cobrir ni la institució familiar, ni l'administració de l'estat. La mateixa convivència fa exercir el primer nivell de l'acció voluntària. L'exercici del veïnatge, de la família i de l'amistat constitueixen des de sempre formes privilegiades d'ajuda mútua. Ho exemplifica l'antropòloga Margaret Mead (1928):

En las sociedades primitivas las funciones desempeñadas por las instituciones en el caso de huérfanos y/o de niños cuya madre está enferma, o de niños discapacitados o enfermos mentales, o de niños ilegítimos, recaen todas sobre la familia extensa, la tribu o los vecinos (Citat per García, 1990, p. 38).

Les primeres formes d'organització van establir-se fora de la institució, de manera totalment autònoma per donar assistència als més pobres i vulnerables. Les accions eren bàsicament d'assistència i beneficència. No és fins que es comencen a crear els primers estats nació del liberalisme polític del segle XVI-XVIII, que els cossos executius i legislatius decideixen assumir responsabilitats d'algunes accions socials.

El segle d'or del voluntariat a Catalunya va ser durant el segle XIX amb els primers discursos socialistes abanderant la solidaritat entre persones. Algunes esferes socials s'organitzen i entenen el sentit d'associar-se per a reivindicar i treballar per objectius socials. Amb això, es va incrementar el nombre d'organitzacions, associacions i agrupacions.

El 1964 es fa la llei d'associacions, després del franquisme, que permet als ciutadans associar-se de manera legal i l'any 1975 es torna a activar el camp del voluntariat. De 1985 a 1992 la societat civil es disposa a reconstruir la xarxa d'activitats voluntàries, ja que aquestes, com que no havien pogut arribar a una consolidació, acaben perdent força amb els fets històrics del moment, tot i això, Serra (1986) apunta:

No podem pensar que la feblesa de la nostra societat civil sigui conseqüència únicament del cost de la transició, ja hi havia un debilitament anterior. Per exemple, quan es parla de la força del moviment associatiu en el franquisme, ens hem de preguntar si aquest era un moviment consolidat o més aviat fruit del protagonisme d'unes avantguardes, més o menys organitzades, però que darrere tenien molt menys del que ens pensàvem (p. 71).

Es constata, doncs, que a finals del segle XX s'aconsegueix una certa dignificació del paper del voluntari vers la societat, a través també, de la constitució del primer marc jurídic. S'assoleix, gràcies al compromís aferrissat de les persones que lluitaven per guanyar els drets socials des de l'altruisme. Així ho descriu Zubero (2003) quan exposa que aquelles persones que durant els anys setanta i vuitanta participaven activament dels moviments socials i antimilitaristes, moviments veïnals, moviments en la defensa dels drets de la dona, etc. ens parlaran que eren 'militants' o 'compromesos'. Aquest canvi de llenguatge per parlar de l'acció col·lectiva només s'explica des del vessant sociològic. Ara podem parlar diferenciadament de realitat militant i realitat voluntària.

Es destaca la responsabilitat del voluntariat com a actor en la lluita contra la marginalitat i la injustícia social que pateixen els col·lectius més necessitats. La tradicional funció social del voluntariat ha derivat en un sistema d'entitats perfectament organitzades, actuant així, com a detector, identificador i impulsor de polítiques socials. Així doncs, només ha sigut a través de la valoració del paper del voluntari, quan s'ha consolidat la figura. Ho expliquen Rosell i Salamero (1993):

Dins el procés històric de l'Europa Occidental, l'aparició de serveis socials i de professionals del treball social han condicionat que el voluntariat, malgrat que sempre hagi existit, ha passat per etapes de poc reconeixement i, fins i tot, de crítica. Quan els serveis socials han arribat a una etapa de consolidació i les professions socials han trobat el seu paper i les seves funcions específiques, el voluntariat ha passat a ser reconegut com una funció complementària del treball professional, com una xarxa de suport humà i com una expressió dels sentiments solidaris de la població (p. 9)

Actualment, els reptes en són diversos: el factor internacionalitzador de les activitats voluntàries; la coordinació nacional de les entitats i organitzacions de voluntariat amb la gestió de les polítiques públiques; la implicació de les entitats amb el desenvolupament d'aquesta gestió; el naixement del tercer sector com a element de cohesió social i, per últim, el paper que juga l'aparició de les xarxes socials com a eina divulgativa del fet voluntari (Fundació Pere Tarrés, 2016).

IV. Aportacions del voluntariat

Beneficis personals

Rossell i Salamero (1993) afirmen, després del seu estudi fet amb persones voluntàries, que els dos aspectes que més valoren són, en primer lloc, la satisfacció d'ajudar a l'altri i, en segon lloc, l'aprenentatge de veure les coses d'una altra manera.

Fruit de confrontar les pròpies idees amb les altres, de pensar més enllà de la individualitat i d'obrir els ulls a la comunitat, les experiències de voluntariat generen la possibilitat de desenvolupar competències de l'àrea socioemocional: autoconeixement, flexibilitat i adaptabilitat; capacitat de compromís i implicació; capacitat d'autonomia i iniciativa; raonament crític; empatia, etc. Consegüentment, entenem que la pràctica com a voluntari és formativa, ja que és un context que permet posar en marxa competències que impliquen el desenvolupament personal al llarg de tota la vida (Bassedas i Fraga, 2020).

Per altra banda, en els joves destaca la satisfacció personal del gaudi i del canvi de visió personal pel que fa a la realitat. Tanmateix, també es valora l'activitat en si mateixa com a recreació (Rosell i Salamero, 1993). És a dir, que amb l'activitat es pot valorar tant el component pedagògic, com l'aspecte lúdic. Per tant, aquestes aportacions no deixen de ser la constatació de la importància que suposa aquest tipus d'accions pels que la duen a terme, que a través de la diversió construeix nous aprenentatges i noves maneres de concebre el món. A més, el fet que els joves facin esment a la construcció d'amistats dins d'aquests cercles, ens transporta a una problemàtica tan versemblant com l'actual conseqüència de la Covid-19 en la infància i joventut.

Aportacions socials

Orduna (2003) demostra que el voluntari és un agent educatiu més. Exposa que duu a terme una tasca d'educador amb la qual busca capacitar la població o el grup o col·lectiu allà on intervé perquè gradualment superin la situació problemàtica en la qual viuen, canalitzant la situació en la forma de participació més idònia i aconsegueixi millorar-ne les condicions i satisfaci les necessitats de tipus social. Per tant, el voluntari aporta un servei com a educador que s'extingeix a mesura que l'educand esdevé protagonista del seu propi procés.

Per altra banda, Cuenca (2005) afirma que en el terreny de l'acció social, el voluntari —en el marc de l'Estat Espanyol— s'ocupa en gran part de l'activitat preventiva, a través d'accions educatives, d'oci i de temps lliure.

La tasca del voluntariat és insubstituïble, perquè aconsegueix la transformació de la incapacitat d'accés a drets que es veuen vulnerats, en suport interpersonal, des de la llibertat de realitzar l'acció des de l'altruisme (Renes, 1990). Aquesta feina no busca substituir tot el cos públic de serveis socials o prestacions públiques, sinó que la seva voluntat és fer promoció de l'acompanyament social i complementar-ho.

En segon lloc, tot i saber que no es poden pal·liar tots els problemes que ens envolten, el voluntariat mentrestant crea petits espais a partir dels quals es permeten construir noves estructures. No vol mantenir-se passiu quan al seu voltant existeixen problemàtiques socials, és per això que el voluntari busca bastir nous mecanismes humanitzadors.

Amb la suma d'aquests espais amb els qui els conformen i assumint el paper difícil que és el de treballar en ambients problemàtics, es defineix també un paper fonamental que és la suscitant de noves implicacions fins a arribar a una expressió comunitària. És a dir, amb la visibilització i el creixement de l'acció humanitària, es genera en l'altre la necessitat de crear comunitat davant el problema. Per aquest fet, el voluntari porta la seva acció als dos termes de la relació problema/comunitat (Renes, 1990).

V. L'educació social i el voluntariat

Diversos informes que s'esmenten a continuació constaten les diverses i àmplies trajectòries de voluntariat tant de professionals com d'estudiants de l'àmbit social. Ambdós són percentatges alts de participació, tanmateix, els estudis mostren dades genèriques o parcials i no profunditzen en la qüestió a més de donar un reduït bagatge d'experiències.

L'informe de la Unitat de Compromís Social del curs 2021-2022 (p. 21) n'és un exemple, mostrant que un 28,36% dels participants en els projectes de voluntariat que ofereix aquesta són estudiants de la Facultat d'Educació i Psicologia, encapçalant el rànquing per davant de la resta de facultats de la Universitat de Girona. Soler et al. (1997, p. 19), en l'estudi del Voluntariat a la Universitat de Girona (UdG), també ens mostra que d'entre tots els estudis de graus a la UdG, els d'Educació Social, representen el tant per cent més elevat, amb un 22,1%; mentre que el següent es troba a 8 punts de diferència essent aquest Pedagogia.

El Cens de professionals en l'àmbit de la joventut (2018, p. 26), en el que trobem professionals de l'educació social junt amb molts altres perfils, ens parlen d'un 81,6% de dones i un 90,6% d'homes que participen o han participat en associacions, col·lectius o moviments socials. Tanmateix, a l'Informe de l'Estat de l'Educació Social a Catalunya (2015) no fa esment a la trajectòria de voluntariat i participació dels mateixos educadors socials sinó solament de la seva trajectòria formativa i professional.

Precisament, l'objecte d'estudi del treball serà focalitzar-se en les experiències de voluntariat dels professionals de l'educació social, qüestió que, com s'ha constatat, és una gran desconeguda. Les persones que conflueixen les associacions, entitats i organitzacions són el motor de la solidaritat col·lectiva. És per això, que cal remarcar la importància de cada una de les vivències que conformen l'acció comunitària en l'àmbit social.

VI. Metodologia

El repàs conceptual i la revisió bibliogràfica ens ha permès situar el concepte de voluntariat, veure d'on prové i com s'entén actualment. També, s'ha comprovat que, malgrat que hi hagi pocs estudis que ho constatin, els professionals de l'àmbit social i, concretament, els educadors socials han participat activament d'experiències de voluntariat i de participació comunitària. Així doncs, aquesta recerca se centra a conèixer les aportacions — socials, personals i professionals— de les experiències de voluntariat que han realitzat al llarg de la seva vida estudiant i professionals de l'educació social, així com també la seva visió sobre el fenomen, seguint els següents objectius plantejats:

- 1) Conèixer quines aportacions socials han generat amb les experiències de voluntariat realitzades.
- 2) Esbrinar quins beneficis personals han obtingut gràcies a aquestes experiències.
- 3) Analitzar què els ha aportat a nivell professional les seves experiències de voluntariat.
- 4) Descobrir quin paper creuen que juga el voluntariat en l'àmbit de l'acció sociocomunitària o socioeducativa.

El mètode de recerca utilitzat ha estat el qualitatiu, ja que ens permet, per mitjà del llenguatge, enfocar la investigació sobre les qüestions subjectives, així com els sentiments, les representacions simbòliques, els afectes i tot allò interior a què podem accedir a través d'un acostament a l'objecte d'estudi (Penalba i Mateo, 2006). Per aquest motiu, s'han dut a terme entrevistes i un grup de discussió.

Els **participants** de la recerca han estat, en primer lloc, cinc professionals amb trajectòria dins l'àmbit de l'educació social i amb diverses experiències de voluntariat (veure taula 1) i, en segon lloc, cinc estudiants que actualment estan finalitzant el grau en Educació Social també amb diversitat d'experiències de voluntariat (veure taula 2).

Els membres que han participat de la recerca han estat escollits seguint els següents criteris: buscant la varietat d'experiències i perfils professionals, seguint criteris de paritat com el gènere i l'edat i, per últim, per raons d'accessibilitat.

Taula 1: Participants de les entrevistes

Codi	Edat i gènere	Anys treballant en l'àmbit	Perfil professional	Experiències de voluntariat
ES1	25 anys Dona	1 any treballant en l'àmbit	Infància i adolescència	Lleure, Voluntariat Internacional i militància política
ES2	33 anys Home	15 anys treballant en l'àmbit	Infància i adolescència, Serveis Socials i EAIA	Lleure, associació veïnal i artístic
ES3	31 anys Dona	9 anys treballant en l'àmbit	Infància i adolescència, justícia i transició a la vida adulta	Militància política, lingüística i espai sociocultural
ES4	42 anys Home	20 treballant en l'àmbit	Infància i adolescència	Educatiu, sindical i representació laboral
ES5	42 anys Dona	21 treballant en l'àmbit	Diversitat funcional, coordinació d'equips i dinamització comunitària.	Educatiu, lleure i Voluntariat internacional

Taula 2: Membres del grup de discussió

Membres	Edat i gènere	Experiències de voluntariat
M1 (U)	21 anys	Voluntariat internacional, habitatge, suport veïnal i comunicació
M2 (G)	27 anys	Militància política, lleure i cooperativa d'habitatge
M3 (I)	22 anys,	Voluntariat internacional i educatiu
M4 (R)	24 anys	Cultural, lleure i comunicació
M5 (B)	21 anys	Militància política, lleure, educatiu i espai sociocultural

Pel que fa als **instruments** emprats per assolir els objectius de la recerca han sigut els següents:

- *Entrevistes individuals a cinc professionals de l'Educació Social*

S'han dut a terme les cinc entrevistes de manera semiestructurada i amb preguntes obertes; això ha permès als participants, per una banda, expressar lliurement la seva opinió i experiència sobre les diferents temàtiques proposades, així com també una extensió que s'adaptava a les necessitats personals de cadascun dels participants. Les sessions han tingut una durada mitjana de 24 minuts.

S'escull l'entrevista com a mètode de recerca qualitatiu perquè en el camp de la investigació social, l'entrevista ens permet recollir informació dels participants sobre un determinat objecte d'estudi a partir de la seva interpretació de la realitat (Meneses i Rodríguez, 2011).

- *Grup de discussió amb cinc estudiants finalitzant el Grau en Educació Social*

Per altra banda, s'ha realitzat un grup de discussió amb estudiants, tractant els mateixos temes que a l'entrevista, però amb diferent format per incrementar el debat entre les persones, a més de posar en manifest les seves experiències. S'escull aquest instrument de recollida de dades, ja que la pertinença en el grup de discussió, en aquesta etapa de la investigació, possibilita discursos als quals no s'arribarien sense la interpretació grupal (López, 2010). Aquest ha tingut una durada de 58 minuts.

Ambdós instruments ens han permès recollir i analitzar diversos elements, així com l'opinió, experiència i representacions, entre d'altres; tots ells necessaris d'acord amb els objectius plantejats de la recerca.

La **planificació** dels instruments es fa a partir dels objectius plantejats per la recerca. Així mateix, s'elaboren els guions — el mateix per ambdós instruments — per tal de respondre cadascuna de les temàtiques.

El **procediment** que s'ha seguit pel treball de camp inicia amb el contacte als participants; aquest es fa a través de correu electrònic i missatgeria instantània on s'exposa els objectius de la recerca i l'interès en què aquestes persones participin en la recerca. Així mateix, es concreta una hora per fer les entrevistes i els grups de discussió. Un cop a lloc s'entrega als membres un full de consentiment informat per tal de garantir l'anonimat i ús posterior del que s'enregistri a la trobada.

Per **analitzar la informació**, la primera fase ha estat la transcripció de les entrevistes i el grup de discussió, que s'ha realitzat amb l'ajuda del programa *Softcatalà*. Un cop transcrits, els resultats s'han analitzat mitjançant una anàlisi de contingut temàtic, és a dir, mitjançant una anàlisi qualitativa de dades. S'han agrupat per temes referents als objectius específics de l'estudi mitjançant un procés de codificació per classificar la informació més rellevant.

- Factors per a la participació
  - Dinàmica familiar
  - Vincles
  - Participació
  - Interès propi
- Factors per a l'educació social
  - Professionalització
  - Vocació
  - Resultats
- Aportacions i impacte social
  - Expectatives
  - Comunitat
  - Acompanyament
  - Canvi de visió
- Benefici personal
  - Satisfacció personal
  - Valors i habilitats
  - Empoderament
- Benefici professional
- Paper del voluntariat
  - Instrumentalització
  - Comunitat
  - Aprenentatge-servei
- Voluntariat i educació social: són compatibles
  - Xoc
  - Mirada professional

VII. Resultats

Factors per a la participació

Dinàmica familiar

Un dels primers motius rellevants que els entrevistats expressen que els han portat a participar és viure-ho com un fet natural dins del seu àmbit familiar. Alguns anomenen que és quelcom que sempre han vist fer als seus pares i que, per tant, mai s'han plantejat l'opció de no estar implicats en el seu entorn més proper. D'altra banda, amb l'educació que han rebut els han transmès la importància d'implicar-se i de participar “*com una extraescolar més des que anava a l'escola*” (ES.3). Tanmateix, els entrevistats més joves exposen que els han donat les facilitats necessàries perquè així hagi pogut ser:

“Si jo puc destinar tantes hores a voluntariats és perquè des de casa m'han transmès el valor i la importància i perquè m'han posat les condicions perquè pugui participar.” (*Grup de discussió, GD a partir d'ara*)

Vincles

Una altra qüestió que també esmenten els qui encara participen és la construcció del vincle. Tant al grup de discussió com tres dels entrevistats destaquen que un motiu important per implicar-te en militància o als voluntariats són els companys i, sovint, amics. Aquest espai es converteix en el teu espai de socialització i esdevé un grup d'amics quan “*grup de gent que pensa com jo, que vesteix com jo, que escolta la mateixa música que jo, i que té els mateixos problemes que jo*” (GD).

Afegeixen també que és una doble satisfacció: et trobes amb els amics i alhora fas alguna cosa pel barri o pels infants — en funció de cada espai — i que és una de les raons més claus que et fan implicar-t'hi en més o menor mesura. També es conclou, al grup de discussió, que sovint la participació acaba quan el grup de gent amb el que et trobes ja no hi tens llaços ni aliances.

“El compromís va creixent depèn de cada persona a mesura que vas coneixent persones que et recolzen.” (GD)

Participar

Per altra banda, predomina d'entre tots els participants, un discurs encarat a la participació com a element intrínsec de la persona. Majoritàriament, opinen que són actius perquè neix d'ells una voluntat de voler aportar i de no viure instaurats en la crítica. Totes elles analitzen críticament molts aspectes de la societat que no troben justos i exposen que aquest és un dels motius que els anima a voler aportar des de l'individual per canviar allò comunitari. A més, reconeixen la necessitat d'organitzar-se per a millorar les condicions globals:

“Com més siguem, més organitzats, més coses canviarem” (ES.4)

“Participar de la vida social i de la vida comunitària és una forma de participació política” (ES.2)

Interès propi

Tanmateix, també en destaquen factors que s'acosten a la motivació personal que porten a participar o organitzar-te. Anteriorment, es parlava de buscar generar un canvi, aportar les teves mans, etc. però els entrevistats també manifesten que moltes vegades es produeix per necessitat de satisfer interessos propis, com per exemple: inquietuds personals que així es poden experimentar, retornar a l'altre el que tu havies rebut, o fins i tot, sentir-te millor amb tu mateix. Aquest últim, aniria molt lligat amb un fet que es manifesta al grup de discussió quan es preguntava els motius que els havien portat a participar:

“La contradicció en el discurs. Era crític en el meu dia a dia, criticava el sistema, però després en el meu dia a dia era un privilegiat i no feia res.” (GD)

Aquest interès propi es transforma després en una voluntat de canvi, i tal com exposen els entrevistats, quan passes a formar part d'un conjunt, el sentiment de pertinença et fa agafar i augmentar el compromís:

“Hi ha com al principi aquesta necessitat pròpia, interès propi, però que s'acaba convertint en que realment vols que hi hagi un canvi i que tu formes part d'aquell canvi i cols comprometre't a això”. (GD)

Factors que han portat a l'educació social

Els motius que exposen els entrevistats pel que fa a l'entrada al món professional de l'educació social són els mateixos o tenen grans similituds amb els que els van portar a participar. De fet, molts verbalitzen que els neix la mateixa inquietud que amb les pròpies experiències en els voluntariats.

Del voluntariat a la professionalització

Entre ells, primerament en destaca el fet de veure, arran de les vivències passades, que l'impacte social que tenien les seves accions es professionalitzava a partir de la figura de l'educació social en molts dels casos.

“Vaig veure unes limitacions socials amb altres professions (dret) i vaig pensar que l'educació social era la branca professionalitzadora del que jo sempre havia estat fent a través del voluntariat. Podia transformar alguna cosa des de l'àmbit professional” (ES.3)

Altrament, tres dels entrevistats manifesten haver conegut la figura de l'Educador Social a partir de les seves experiències, i que així es van adonar que aquella part **vocacional** que vivien amb allò era possible també des d'una figura professional. No només això, sinó que també se n'adonaven, expliquen, que podien continuar canviant el sistema des de dins d'aquest, i que això els permetia acostar el seu discurs a les seves accions com al punt anterior es comentava.

“El recorregut va ser militar perquè veia que el sistema no funcionava i volia un canvi, però també hi havia molta gent que no podia accedir a aquesta militància. Llavors vaig començar Integració Social per lluitar perquè totes les persones tinguin accés a la informació.” (GD)

“Si podia seguir aportant d’alguna manera a través de la feina era millor que tenir qualsevol altre feina. Fer una feina que realment també t’impliqués seguir participant de la comunitat o seguir intentant millorar el teu entorn” (ES.4)

Un dels entrevistats exposa a partir de la pregunta *quins factors t’han portat a fer-te Educador Social* que la clau d’aquesta professió és la “*voluntat de participació, la voluntat comunitària i la voluntat de canvi*” (ES.4). Aquests elements que posa en relleu es comparteixen amb molt d’altres que porten als entrevistats a unir-se a experiències de la participació comunitària.

Tanmateix, al grup de discussió s’exposa que, malgrat que la motivació sigui la mateixa, els **resultats** no són els mateixos. I aquest és un motiu més que els porten a endinsar-se a l’Educació Social, que pot arribar a uns llocs on no poden arribar amb el voluntariat.

“Canviar el món, ni el país ni la ciutat ha estat possible, doncs anem a fer-ho dins de l’estructura que em permet aportar el que jo puc. El resultat una mica diferent que militar.” (GD)

Aportacions i impacte social

Al grup de discussió es comenta que és molt complicat de veure l’impacte social de les nostres accions, no obstant això, és encara més complicat concretar-les. Tot i així, la majoria d’ells han coincidit en els aspectes que es ressalten a continuació.

“A vegades no és tant allò que fas conscientment o allò que veus en aquell moment, o tant el que fa com el que veus, sinó el que desencadena una mica a partir del que tu acabes fent”. (GD)

Un dels entrevistats inicia la pregunta *quines són les aportacions o l’impacte social que creus que ha tingut els teus voluntariats* parlant sobre les **expectatives**:

“Al principi quan fas voluntariat tens unes expectatives molt altes de canvis generals, al final és crees espais on la comunitat pot ser-hi.” (ES.3)

Aquest apunt que fa l’entrevistada és compartit amb tota la resta: la repercussió més distingida de qualsevol classe de participació social és la **comunitària**. Entenent aquesta com la creació d’espais i d’una xarxa que no es refereix només a les persones que conformen el grup de voluntaris, sinó que genera una sèrie de teixits socials que afavoreixen a la creació de dinàmiques comunitàries i la formació i potencialització dels espais de trobada.

“Per mi el més important del voluntariat és poder crear espais comunitaris de trobada i de xarxa, perquè al final la transformació per mi és això [...] que no són transformacions socials importants però el que canvia és una mica el teixit, la manera de comportar-se de la comunitat, i poder tenir espais de trobada.” (ES.3)

Una altra aportació marcada i compartida entre entrevistats és l'**acompanyament**. Exposen que en molts casos un dels resultats generats és el seguiment i suport a les persones. Una qüestió que, com un dels entrevistats esmenta, “no vaig tenir en el seu moment i he volgut donar-ho a les persones que han passat per la joventut igual que jo” (ES.4). També en parlen de manera interna en els grups que han participat, ja que consideren que genera un impacte positiu per les persones participants.

“Ofertir només l'espai on poder venir a explicar què li passa, és molt important, i amb un sol dia no es veu, però a llarg termini sí que es veurà.” (GD)

Un altre efecte que diversos entrevistats esmenten que han pogut aportar és el **canvi de visió**. Exposen que amb la seva participació han pogut oferir un qüestionament d'allò establert i dotar d'una mirada més àmplia a les organitzacions per millorar la seva tasca. Tanmateix, creuen haver pogut incloure una vessant més social que ajuda a no deixar ningú enrere o complementar més el sentit de la intervenció que duu a terme. Un exemple compartit entre els entrevistats que han passat per l'educació en el lleure és que la seva tasca ha aportat una manera d'entendre l'educació allunyada del que està establert amb l'educació formal, i que l'educació en el lleure els ha permès transmetre la seva visió del món, segons el seu criteri, més acurada a la realitat que volem construir.

Als entrevistats els resulta més senzill exposar concretament els resultats i l'impacte social concret de cadascun dels àmbits, algunes de les respostes són aquestes:

“Quan vaig començar amb tot el procés de sindicació laboral amb el sindicat, vaig viure la creació del primer conveni d'acció social a Catalunya” (ES.4)

“Amb el cau crec que el que generem és oferir eines, fer-los conèixer perquè ells puguin construir amb un ventall més ampli, que puguin veure totes les possibilitats” (GD)

“Les organitzacions juvenils i polítiques al final són espais on pots compartir una altra manera de veure el món. I només amb la seva pròpia existència ja estàs visibilitzant que aquesta ideologia és possible. El fet que existeixi una organització ja és important; et prepara per si passa qualsevol cosa ja hi ha una xarxa de suport i t'allunya de l'individualisme” (GD)

Malgrat la dificultat de respondre amb resultats concrets, un dels entrevistats constata que hi ha una prova irrefutable que ens permet veure que les tasques de voluntariat que han fet tenen una sèrie de resultats. Ho exposa així:

“Crec que el relleu generacional en tots els camps de voluntariat és l'indicador de l'impacte de les nostres hores i les nostres il·lusions” (ES.2)

Beneficis personals

“Quan crees comunitat també te’n beneficis tu perquè ets part d’allò, i sentir-te part d’alguna cosa comuna i col·lectiva penso que més ara és una cosa complicada de trobar” (ES.3)

S’inicia l’apartat de beneficis personals amb aquesta cita perquè resumeix i exposa bé el que han comentat entorn la pregunta la majoria d’entrevistats. A més, n’és també l’altra cara de la moneda de les aportacions socials que s’exposaven anteriorment.

Com també s’ha comentat amb els motius que els porten a fer-se voluntaris, les persones que els envolten és un dels beneficis més versemblants. L’ES.3 exposa: “*els humans aprenem per imitació*” i inicia així la reflexió sobre les persones que esdevenen referents, et fan aprendre i et donen oportunitats pel desenvolupament en els diversos àmbits d’interès, junt amb la visió d’un món diferent.

Una de les altres raons personals que posen de manifest és la **satisfacció personal** de veure petits canvis que es produeixen al teu entorn més proper arran de les teves accions. Tanmateix, la satisfacció de sentir-te part, de participar des de les teves capacitats i eines:

“M’ha aportat aquest sentiment de participació i de comunitat, d’algo que va més enllà de l’individual, de sentir-te que estàs participant d’aquests petits canvis, o que tu estàs aportant en base al que tu pots aportar” (ES.4)

Entre d’altres, també es destaquen altres **valors i habilitats** personals que s’han format i desenvolupat arran d’aquestes experiències viscudes. Si bé és cert que no totes les experiències viscudes generen el mateix bagatge, d’entre totes les respostes s’accentua aquesta llista:

“El treball en equip, ajudar a l’altre, el compromís, acceptar les diferències de les persones que t’envolten, arribar a acords, crear vincles, coordinar projectes [...] el sentiment de comunitat, la resiliència, la disciplina [...] que les idees col·lectives passen per sobre les idees individuals [...] inclús la diplomàcia, a tenir debats. Crec que l’aprenentatge que donen és molt ampli i molt gran, i en molts sentits que tant serveixen personal com professionalment” (ES.1)

Pel que fa a un altre aspecte, veiem discrepàncies d’opinions amb relació a les persones que han atès en aquests voluntariats. Alguns d’ells han manifestat explícitament que s’han endut un gran aprenentatge de les persones usuàries o beneficiàries que atenien l’organització amb què col·laboraven (infants, persones amb diversitat funcional...) però l’entrevistat ES.5 manifesta no haver sentit mai que el que prevalgui sigui el que li han ensenyat aquestes persones.

D’altra banda, posen l’accent en factors com els de l’“*aportació pràctica*” o “*la part utòpica de canvis*” (ES.5), a més de destinar energia, motivació i esforços en els projectes. Exposen, també, el benefici personal per l’**empoderament** i l’aprenentatge personal que genera el compromís. També comenta que això els ha portat a saber controlar o tolerar la frustració i a construir una visió més crítica.

Beneficis professionals

Molts dels entrevistats esmenten que moltes habilitats que han adquirit poden recuperar-les actualment amb la dedicació professional. No tan sols habilitats personals o capacitats adquirides, sinó també una visió i opinió construïda que els porta a ser més bons professionals.

“Plantar-me davant un grup que no conec i parlar, com crear vincle, la relació, com entendre i parlar amb ells... a tenir sang freda en certs moments. Tot prepara per a la feina” (ES.1)

Tot i així, com exposa una de les entrevistades, i és una visió compartida entre tots els participants:

“No podem caure en la trampa; el voluntariat és el voluntariat i l’educació social és l’educació social, són coses molt diferents per molt que a vegades vagin lligades” (ES.3)

Els estudiants del grup de discussió exposen la necessitat de formar-se no tant sols acadèmicament, si no amb experiències fora de la universitat, com poden ser aquests voluntariats. Esmenten que creuen completament necessària aquesta formació, ja que els permet conèixer realitats que no haurien conegut així com “*tenir una visió fora l’acadèmia*” (GD):

“Primer és com una deconstrucció de, jo tinc això i hi ha gent que no té aquests privilegis, no? I ja entens moltes raons perquè amb la mateixa llei d’estrangeria, coneixes a persones que ho superen i és una càrrega emocional impressionant. Et fa entendre perquè a vegades es comporten així [...] És com una deconstrucció que em permet veure per darrera els comportaments, que si no ho hagués fet potser ni me n’adonaria.” (GD)

D’entre altres motius que apunten els entrevistats que els ha aportat l’experiència en destaquen i es repeteixen el fet de trencar amb prejudicis sobre certs col·lectius, l’assumpció de responsabilitats i la gestió d’equips i de reunions, el compromís i l’empoderament. Totes aquestes habilitats que s’han pogut exercitar s’han hagut de posar en pràctica a posteriori al món laboral, i valoren com a molt positiu haver tingut aquest bagatge.

Tanmateix, els ha permès veure la necessitat del voluntariat i tal com una entrevistada exposa:

“Quan portava tota la part de recursos humans i fèiem la selecció de personal, jo sempre em mirava la part de voluntariat [...] grau d’implicació” (ES.5)

El paper del voluntariat

Els educadors socials i futurs professionals que han participat de voluntariats han demostrat i transmès amb les entrevistes que les seves experiències i formació els han permès construir una idea del que ha de ser per ells; no sempre ha de ser positiu o productiu perquè sigui vàlid, sinó que creuen en una manera molt concreta d'entendre i formar-ho. Algunes de les idees que exposen es recullen a continuació.

En primer lloc, i com a opinió majoritària entre tots els participants, recalquen que no ha de ser un element instrumentalitzador per necessitats concretes. També s'allunyen de la posició que cobreixi o tapi mancances que són estructurals.

“No pot ser que si es diu que es necessiten quatre mans, vinguin quatre mans. El voluntariat no ha de néixer així. És important que els voluntariats siguin perquè el tema els motiva [...] això no és garantia que aquell voluntariat ho farà bé”. (ES.5)

“La gestió que se'n fa del voluntariat pot tenir un punt pervers, que és que faci el voluntari el que hauria de fer l'administració” (ES.2)

Com es descrivia en l'apartat de l'impacte social, els entrevistats ho enfoquen amb uns resultats que tenen repercussió en la comunitat, en la creació de xarxa i en la transformació social. De la mateixa manera que la seva tasca no rau tan sols a tenir un paper assistencial, sinó que també han de tenir veu i vot en tot allò que fan i en l'organització en què pertanyen. Així és com creuen els diversos entrevistats que ha de ser:

“Per mi el voluntariat han de ser persones que participen activament i que poden transformar aquella organització des de la seva parcel·la” (ES.5)

També es posa en relleu que, sovint, organitzacions o opinions públiques fan entendre el voluntariat com a quelcom que no és o no hauria de ser:

“El voluntariat moltes vegades està malentès en el sentit que és una qüestió gairebé més caritativa que de solidaritat. Per mi el voluntariat ha de ser solidaritat. I això vol dir que s'ha d'exercir de manera recíproca, de manera horitzontal, transformadora i emancipadora. És a dir, un voluntariat, que n'hi ha moltíssims, que són absolutament verticals, de jo et dono des de la vessant caritativa, per mi, no tenen sentit perquè no transformen. I al revés, fa que aquella persona creix amb una dependència i allunyes encara més l'emancipació que al final és el que ha de buscar” (ES.3)

No obstant això, contemplen que no només han de tenir la motivació de participar, sinó que també cal que es doti d'eines i recursos a les persones, i que, alhora, sigui una feina reconeguda —socialment parlant. Tanmateix, aquest punt de vista no és compartit entre els professionals com es veurà en el següent apartat.

“Quan és aquest híbrid amb professionals i tècnics s’ha d’acompanyar molt bé des de fer formacions, sessions de cohesió de grup [...] què volem?, voluntaris que només facin?, per mi aquest voluntariat no té cap mena de sentit” (ES.5)

Exposen, alhora, que els llocs no poden ser ocupats de qualsevol manera o segons criteris que consideren no justos:

“Els espais de lideratge no han d’estar ocupats segons l’edat, sinó per tendències” (ES.5)

En dues entrevistes dels professionals s’ha esmentat un format concret anomenat *aprenentatge-servei*. Allunyant-se de la remuneració econòmica i buscant altres maneres de reconeixement i benefici personal a canvi de la seva tasca esmenten que creuen molt adequada aquesta fórmula per als joves, posada en pràctica en àmbits en els quals han treballat:

“Per mi totes les experiències de voluntariat amb gent jove que potser no han fet la introducció al món laboral o que estan en transició de fer-la, però que estan basades en programes o en marcs d’aprenentatge-servei, són molt interessants. [...] Potser no hi ha un retorn econòmic, però sí que hi ha un retorn quant a aprenentatges” (ES.4)

Voluntariat i Educació social: són compatibles?

En primer lloc, cal remarcar que d’entre els entrevistats ha estat la pregunta que més reflexió ha suposat. Els han sorgit dubtes amb relació a la figura de l’educació social i del voluntari i majoritàriament conclouen que és quelcom complicat de determinar, que ens trobem allunyats del debat i d’una idea clara de la tasca social que fan ambdós perfils.

“Per mi és un tema molt complex la professió de l’educació social. Fins a quin punt és o no és? Fins a quin punt és útil quan l’encàrrec que fa una educació social ve donat per un sistema i per un estat? Fins a quin punt és un mecanisme de control social. També va molt relacionat amb certes coses d’un voluntariat, perquè podria haver diferències que jo cobro, però l’altre no. ” (ES.1)

Quan es preguntava als entrevistats sobre quin paper sociocultural i socioeducatiu creien que havia de tenir el voluntariat, tots ells van trobar punts d’encreuament amb la figura de l’educació social. Alguns eren complementaris i d’altres excloents. Molts d’ells fan apunts per diferenciar ambdues figures que social i històricament han estat confuses.

“Des del voluntariat crec que la bona voluntat és el que ha de primar, i en el camp tècnic de l’educació social no. És a dir, la bona voluntat ha de ser-hi, però has de ser abans bona professional que tenir bona voluntat, perquè se’ns demana que fem una feina tècnica” (ES.2)

Un dels punts conflictius que esmenten diversos participants és que analitzen que la figura, en certs moments, perjudica la professionalització de les tasques de l'educació social. En aquest punt, trobem divergències entre els participants. Alguns esmenten que per aquest motiu exposat són incompatibles:

“No són compatibles perquè en el moment que jo intento defensar que la meva tasca es professional no es possible que es faci el mateix servei de manera voluntaria” (ES.4)

D'altres creuen que aquest tema és tan sols un que es pot i cal millorar i que tenim les eines i recursos per poder-ho fer:

“De vegades xoquen però sí que poden coexistir, és ambigu perquè depèn des d'on es fa i des de quin lloc es gestiona.” (ES.5)

Per últim, alguns dels entrevistats també han parlat de la mirada professional que cal tenir cap als voluntaris i que, contràriament a com s'exposava per part d'alguns participants, pensen que és un àmbit molt important per a la feina encomanada als educadors socials:

“Cal que sempre creguis en tot el que fas a la feina? No, perquè no podràs. Perquè vivim en un sistema on això no. En canvi, com a voluntari, sí, [...] crec que el voluntariat és un mobilitzador justament pel que acabo de dir, perquè de vegades, els espais com l'educació social no decideix fer un pas com més divergent o més de contrapoder. Mentre que l'educació social estigui dins totalment del sistema, des d'on es pot fer aquest paper més crític o més mobilitzador, moltes vegades, des del voluntariat. El que és que això té és molt potent.” (ES.5)

“Sí, però l'educador que gestiona un equip així també ha d'estar molt empoderat, que vull dir que no ha de tenir por que hi hagi poder amb els voluntaris. Saps que hi ha força allà? Utilitzar-la, gestionar-la...” (ES.5)

VIII. Discussió i conclusions

Els experts ens exposaven dues raons principals per les quals els voluntaris se sumaven a participar: (1) per motius ideològics, ètics, morals o religiosos i (2) la necessitat de sentir-se socialment útil i desenvolupar-se (Orduna, 1990). Analitzem que no és un posicionament allunyat del que ens han respost els educadors socials, però que la seva experiència els permet concretar-ho més. Es fa referència al llarg de l'anàlisi dels resultats al fet natural i intrínsec de “neix d'ells una voluntat de participar”. Amb l'estudi s'ha pogut observar que les inquietuds tant socials com ideològiques animen a les persones a participar i a voler aportar al seu entorn. Altrament, un fet remarcable és el sentiment de participació que els entrevistats esmenten a partir de les amistats i companys.

Veiem que aquests punts coincideixen també amb els factors que determinen la participació segons Brodie et al. (2011): la suma de factors individuals — com la motivació, la personalitat i els recursos personals —, les relacions i la xarxa social, fent referència a l'entorn personal més proper, els grups i les organitzacions, en les que participen les persones, i l'entorn i les influències socials més àmplies.

Tanmateix, no podem oblidar un factor que també han destacat reiteradament els participants de la recerca i s'ha esmentat en les definicions dels experts. Per a poder participar cal que la qüestió laboral estigui resolta, i si ho situem en termes més amplis, cal que es tinguin les condicions necessàries que ens permetin poder destinar un nombre raonable d'hores a aquest fet. Els participants anomenen diversos factors com, tenir les necessitats bàsiques cobertes, tenir la situació sociofamiliar estable i el ple accés a la informació.

Per contra, s'analitza que la tan anomenada pels experts *acció altruista* no representa del tot a les persones voluntàries. Si bé és cert que sorgeix d'ells la necessitat d'aportar, sí que busquen i reben alguna cosa a canvi o cerquen també un benefici propi — encara que no sigui material. Un exemple destacable n'és l'aprenentatge-servei com bé han exposat els entrevistats, que com a metodologia educativa on els processos d'aprenentatge són al centre de l'equació, usa com a eina el servei comunitari (GenCat).

La repercussió personal de les experiències destaca per la satisfacció que genera el fet d'aportar a la comunitat i per l'adquisició de valors, competències i habilitats. Pel que hem vist a l'estudi podem seguir també la divisió que en fa Brodie et al. (2011): En primer lloc, l'impacte instrumental, englobant el desenvolupament d'habilitats, les connexions, la xarxa i el gaudi. I en segon lloc, els efectes transformadors, la creació de nous llaços i aliances, tenir un sentit de comunitat, la confiança i la visió crítica, la satisfacció de participar i ell en destaca també l'autoestima i identitat, que es podria relacionar amb el que els participants han anomenat *empoderament*. D'entre els més joves un punt a destacar també és l'amistat, com veiem al repàs dels autors i les entrevistes realitzades.

Analitzant el fet que el procés comú dels entrevistats ha estat el d'iniciar la seva participació a través de voluntariats i culminar-lo amb la professionalització de la seva vocació amb la figura de l'educació social, cal veure què ha portat a seguir aquest procés com a fet natural entre tots ells. Tanmateix, sorgeix el debat de la posició que ha d'ocupar la figura del voluntari i el que n'ocupa l'administració a través de l'educació social. Es remarca el fet que el voluntariat no pot substituir la tasca que pertany a l'administració (Diputació de Girona, 1987), així i tot es fan referències a la resolució de certes problemàtiques socials, de concebre'l com a una activitat de prevenció i de promoció de l'acompanyament social.

Després de la recerca, es destaca la importància que el voluntariat no ha de tenir per objectiu fer tasques de caritat ni de resoldre mancances estructurals. Com es desprèn dels resultats això esdevindria un fals voluntariat, ja que la tasca d'aquest es basa en la solidaritat, en l'ajuda mútua i en generar dinàmiques i xarxes comunitàries; en la creació d'espais. Perquè així sigui cal que compleixi elements com la reciprocitat — no només donar en una direcció —, horitzontalitat, intenció de transformació i d'emancipació. En conclusió, un dels límits del voluntariat cal posar-lo en el lloc des d'on neix la proposta: si aquesta sorgeix des de l'autogestió i autoorganització per tal de cobrir un buit al qual no pot arribar l'administració, podríem afirmar que estem parlant de voluntariat. Si la proposta, per contra, neix d'una mancança administrativa que caldria estar coberta des de les estructures institucionals, deixaria de ser un fet solidari com ho és el voluntariat.

Es constata amb l'estudi que la fórmula per empènyer un canvi social i millorar les condicions socials i de vida de les persones rau en l'acció col·lectiva i comunitària. Enfront un sistema capitalista i liberal que ens ha empès a la individualitat encara neixen i es conserven propostes que sorgeixen de la voluntat i vocació de les persones per aportar, des del *jo* a allò comú. El voluntariat i la participació són les eines que tenim com a ciutadans d'exercir la nostra voluntat de canvi i poder condicionar l'entorn més immediat; cal posar-hi els límits necessaris per no transformar-los en pedaços d'esclerxes estructurals i no convertir-ho en treball no assalariat. La tasca de l'educació social és clara i inconfusible amb l'acció voluntària i no es pot discernir amb la professionalització d'una històrica lluita pel reconeixement d'una feina tècnica; no obstant, el voluntariat no basta amb voluntat i exigeix d'unes capacitats i habilitats també concretes.

Referències Bibliogràfiques

Associació catalana de professionals de les polítiques de joventut. (2018). *Cens de professionals en l'àmbit de la joventut a Catalunya*. [Informe].

https://apjcv.org/wp-content/uploads/2022/02/cens-professionals-joventut_catalunya_2018.pdf

Brodie, E., Hughes, T., Jochum, C., Miller, S., Ockenden, N., Warburton, D. (setembre 2011). What creates and sustains active citizenship? *Pathways through participation. Final Report*.

http://www.sharedpractice.org.uk/Downloads/Pathways_final_report.pdf

Cuenca Cabeza, M. (2005). *Ocio Solidario: La experiencia en grupos de jóvenes y jubilados* (núm. 29). Bilbao: Universidad de Deusto

Departament de treball, afers socials i família (2018). *Informe de l'associacionisme i el voluntariat social a Catalunya*. [Informe]. Generalitat de Catalunya

Diputació de Girona, Patronat de Serveis Socials. (1987). *El voluntariat a Catalunya. Jornades a Monells (Baix Empordà) maig 1986*. Diputació de Girona, Patronat de Serveis Socials.

Fundació Pere Tarrés. (2016). *Iniciació al voluntariat: Entorn i context històric*. [Apunts acadèmics]. Aula Virtual del Pla de Formació.

Galindo García, A. (2005). *Voluntariado y Sociedad Participativa*. Publicaciones Universidad Pontificia de Salamanca.

Gencat. (Maig 2023). Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya.

https://xtec.gencat.cat/ca/comunitat/entorn_pee/entorn_pee_documents/entorn_pee_documents_aprenentatge/

Gómez Gómez, Amalia. «El voluntariat com a expressió solidària en el segle XXI». *Educació social. Revista d'intervenció socioeducativa*, 2000, Núm. 14, p. 105-111,

<https://raco.cat/index.php/EducacioSocial/article/view/144562>

Junta de Govern, Col·legi d'educadores i educadors socials de Catalunya. (2015). *Informe de l'estat de l'Educació Social a Catalunya*. [Informe].

https://www.ceesc.cat/images/simplefilemanager/567bb1311203b2.49611406/Informe_ES.pdf

Llei 25/2015, de 30 de juliol, de voluntariat i de foment de l'associacionisme (DOGC núm 6930 de 7/8/2015)

López de Aguilera, I., García Roca, J., Marchioni, M., Puche, F., Gil, S., Renes, V., Fernández, O., Alfaro, Mª E. i Arnanz, E. (1990). *El voluntariado en la acción sociocultural*. Editorial popular, S.A.

López Francés, I. (2010). EL GRUPO DE DISCUSIÓN COMO ESTRATEGIA METODOLÓGICA DE INVESTIGACIÓN: APLICACIÓN A UN CASO. *Edetania. Estudios Y Propuestas Socioeducativas.*, (38), 147–156. Recuperado a partir de <https://revistas.ucv.es/edetania/index.php/Edetania/article/view/303>

Meneses, J. i Rodríguez, D. (2011). El qüestionari i l'entrevista. *Universitat Oberta de Catalunya*. Recuperat de: <http://femrecerca.cat/meneses/publicacions/el-q%C3%BCestionari-i-lentrevista>
<https://femrecerca.cat/meneses/publication/cuestionario-entrevista/cuestionario-entrevista.pdf>

Montagut, T., Zubero I., Petrus, A., Orduna, G., García, A. i García-Roca, X. (2003). *Voluntariado: la lógica de la ciudadanía*. Ariel Sociologia.

Patronat Flor de Maig. (1986). *Treball comunitari, aspectes polítics i tècnics: primeres jornades de discussió*. Diputació de Barcelona. Servei de Serveis Socials

Penalva, C., Mateo, M. (2006). *Tècniques qualitatives d'investigació*. https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/2466/1/Num77_Tecnicas_qualitatives.pdf

Proactiva Open Arms - ONG. <https://www.openarms.es/es>

Rossell i Poch, T. i Salameo i Baró, M. (1993). *Les motivacions del voluntariat social a Catalunya* (núm. 1). Departament de Benestar social.

Soler, P., Feu, J., Franco, C., Fullana, J., Marquès, S. i Vilà, A. (1997) *El voluntariat a la Universitat de Girona*. Universitat de Girona.

Tomasello, M. (2010). *¿Por qué cooperamos?*. Katz.

Unitat de Compromís Social Voluntariat. (2022). *Informe anual 2021-2022: Voluntariat i cooperació* [Informe]. [https://www.udg.edu/ca/Portals/50/Documents/voluntariat%20i%20cooperació%20-%20informe%202122%20\(7\).pdf?ver=RK9X87fFwv-e9mt5lUn6rw%3d%3d](https://www.udg.edu/ca/Portals/50/Documents/voluntariat%20i%20cooperació%20-%20informe%202122%20(7).pdf?ver=RK9X87fFwv-e9mt5lUn6rw%3d%3d)

1. La Revista *Investigaciones Fenomenológicas* publica trabajos de carácter científico sobre la fenomenología en toda la amplitud del término que estén realizados con rigor metodológico y que supongan una contribución a su conocimiento.
2. Los trabajos serán originales e inéditos al menos en castellano, y no habrán sido ofrecidos a la vez a evaluación a otra revista. Se asume que todas las personas que figuran como autores han dado su conformidad, y que cualquier persona tal citación. citada como fuente de comunicación personal consiente.
3. Se admiten trabajos en cualquiera de las lenguas de la Península Ibérica, así como en inglés, y tendrán una extensión máxima de 20 páginas, lo que supone en torno a 48000 matrices con espacios, o alrededor de 7500 palabras. Los artículos que excedan de esa extensión serán rechazados.
4. El artículo será enviado en formato electrónico, en un procesador de texto usual y deberá incluir
  - a. Título del trabajo (en español e inglés)
  - b. Nombre de cada autor completo, de la institución a la que pertenece, ciudad y el país y el correo electrónico de contacto.
  - c. Un resumen y el *abstract*, no superior a 150 palabras. El resumen debe reflejar el objetivo del estudio, el método y los principales resultados conclusiones.
  - d. Entre 2 y 4 palabras clave en castellano e inglés, al pie de cada resumen Se deberá indicar —si es el caso— las fuentes de financiación de investigación, así como el hecho de haberse presentado (de forma previa o preliminar) en algún congreso, simposio o similar.
5. El formato del texto llevará las notas a pie de página e irá sin encabezados ni paginación.
6. La preparación de los manuscritos ha de atenerse a las normas de publicación de la MLA, *Modern Language Assotiation*, o de la APA, *American Psychological Association*. Como ejemplos baste los dos siguientes:

MLA / Libro con un autor

Álvarez Méndez, Juan Manuel.
Didáctica, currículo y evaluación: ensayos sobre cuestiones didácticas, Buenos Aires, Miño y Dávila, 2000

APA / Artículo de revista

Carli, Sandra. "La cuestión infancia: derechos del niño y educación pública. Hipótesis sobre la historia argentina contemporánea". *Sociedad*, 15 (1999), 103-155.

MLA / Libro con un autor

Álvarez Méndez, J. M. (2000).
Didáctica, currículo y evaluación: ensayos sobre cuestiones didácticas, Buenos Aires, Miño y Dávila.

APA / Artículo de revista

Carli, S. (1999). "La cuestión de la infancia: derechos del niño y educación pública. Hipótesis sobre la historia argentina contemporánea", en *Sociedad*, 15, 103-155.

7. Método y resultados de la revisión. Cada artículo será revisado, de forma anónima, por al menos dos evaluadores externos al Comité Editorial de la Revista y expertos en la temática del trabajo, quienes serán los encargados de juzgar la conveniencia de su publicación y, en su caso, sugerirán las rectificaciones oportunas. Para más información sobre el método de evaluación consultar nuestra página [Proceso editorial](#).
8. Si se acepta un trabajo para su publicación, la Revista *Investigaciones Fenomenológicas* no rechazará cualquier petición por parte de los autores para reproducir sus contribuciones en recopilaciones de textos u otros medios. Asimismo, se entiende que las opiniones expresadas en los artículos son de responsabilidad exclusiva de los autores y no comprometen la opinión y política científica de la revista.